

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder.

Medewerkers: Ds F. A. den Boeft, Helpman; Ds E. T. v. d. Born, Amersfoort; Drs R. H. Bremmer, Zwolle; Ds J. van Bruggen, Assen; Drs D. J. Buwalda, Kampen; Prof. P. Deddens, Kampen; Ds L. Doekes, Hilversum; Ds D. van Dijk, Groningen; Ds J. Francke, Rotterdam; P. Groen, Rotterdam; Prof. B. Holwerda, Kampen; K. v. Huizen, Groningen; A. Janse, Breda; Dr P. Jasperse, Leiden; Ds B. Jongeling, Apeldoorn; Ds H. Knoop, Rotterdam; Ds J. Meester, Haarlemmermeer; Mr J. Meulink, Enschede; Drs H. M. Mulder, Kampen; Dr G. K. Schoep, Den Haag; A. Schilder, Den Haag; Ds H. J. Schilder, Utrecht; Ds J. Smelik, Groningen; Dr H. Smilde, Groningen; Ds J. P. v. d. Stoel, Batavia; D. Stroo, Bussum; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa, U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Kampen; Ds G. Visé, Kampen; Ds C. Vonk, Schiedam; Ds F. de Vries, 's-Gravenhage; Ds D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen
Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V. — Goes

Postrekening Nummer 406040 ten name van
BUREAU „DE REFORMATIE” — GOES
Telefoon 2424

Abonnement: f 4.— per half jaar bij vooruitbetaling
Voor het Buitenland en Ned. Indië f 10.— per jaar
Advertentiën: 10 cent per mm. Losse nummers 20 cent

INHOUD: Hoofdartikel: De betekenis van de vrijmaking voor theologie en leven, 2. — Uit de Schrift: De wijzen in hun arglistigheid gevat, 2 (Mt 28:11). — Kerkelijk leven: Ontwikkelingsidee in de pluriformiteitsleer? — Geheime agitatie. — Als men van zijn bed een schrijfbureau en van de studeerkamer een slaapkamer maakt. — Wanneer de schoenen aangetrokken? — Globaal

bij de Kerk hooren. — Rost van Tonningen en de synodocratische pers. — Pro en contra „natuurlijke theologie”. — Evangelisatie, Barthianen, Gereformeerden. — Pol. en Soc. leven: De technische vooruitgang en de vrijheid in den arbeid, 2 slot. — Boekbespreking. — Lit. en Kunst: Een sociaal probleem? — Groninger Brieven. — Perschoon. — Kerknieuws.

en tijdens de hellenistische periode, heeft ook de kerkgeschiedenis bijna van meetaf geteisterd. De theologie werd opvolgster van de antieke wijsbegeerte, en aanvaardde ook de onzalige erfenis van de wetenschapsoverschating, waardoor men de theoretische stellingen als den hoogsten vorm van menselijke zekerheid in kennis aanmerkte⁸⁾.

Een van de sterkste voorbeelden hiervan geven de Middeleeuwen. De Scholastiek, welke toen tot ontwikkeling kwam, is niet anders dan een overschatting van de kracht van de rede in het doordenken van de problemen van het geloof en de theologie. Doordat de rede zelfgenoegzaam verklaard werd, meende men alle vragen, welke door de confrontatie van het christelijk geloof met de wetenschap worden opgeworpen, te kunnen oplossen. „De natuurlijke rede werd door THOMAS VAN AQUINO (13e eeuw), den grootvorst der Roomsche scholastiek, onafhankelijk gemaakt van de Goddelijke Woordenopenbaring in Christus Jezus. Wetenschap, staatkunde, natuurlijke zedeleer en „natuurlijke theologie” werden als autonoom gebied van de natuurlijke rede voortaan naar heidensch-Aristotelische visie beoefend⁹⁾.

Daarom heeft de Reformatie dan ook schoon schip gemaakt met de Scholastiek. Al zijn er in Calvijn's Institutie nog wel sporen van over, met het systeem heeft hij radicaal gebroken. Ja, dit is het reformatoische in de Institutie, dat hij de vastheid voor zijn beweringen niet zoekt in de eigen zekerheid van de stellingen der theologische wetenschap, maar in het klare, duidelijke spreken van de Schrift. Hij verwerpt in zijn boek de theologie niet, maar stelt haar geheel dienstbaar aan het verstaan van de Schriften. Hij heeft zelf dat doel in zijn voorwoord aan den lezer uiteengezet. „Verder is in dezen arbeid mijn oogmerk geweest, degenen, die zich gezet hebben tot de studie der heilige Godgeleerdheid, tot het lezen van Gods Woord zoo voor te bereiden en te onderwijzen, dat zij daartoe een gemakkelijken toegang kunnen hebben en er zonder moeilijkheden in kunnen doorgaan¹⁰⁾.

Evenwel, ook in den tijd van de groote reformatie blijkt, hoe gemakkelijk de Kerk weer terugvalt in de zonden, waarvan God haar vrijmaakte. Reeds kort na de groote reformatoren viert de aristotelische scholastiek hoogtij en altijd weer bedreigt de wetenschapsoverschating de Kerk.

Ook in de negentiende eeuw zien wij de overschatting van het wetenschapsideaal de Kerk binnendringen. En vooral de grootsche figuur van Dr A. Kuyper stelt ons voor tal van problemen op dit gebied. Kuyper was door God begaafd met een geniaal verstand en hij kende de wijsbegeerte en de theologie van zijn eigen tijd en die van de vorige eeuwen als bijna geen ander. Hij heeft een gigantische poging gedaan de gereformeerde theologie te brengen op de hoogte van het moderne denken van zijn dagen. Het resultaat van dit pogen is neergelegd in een lange reeks van publicaties. Honderden bladzijden tellende boeken, evenzeer als kleine fonkelende brochures leggen van dit streven getuigenis af. Vooral in zijn groote werken nu tracht Kuyper een gesloten systeem, een bepaalde afgeronde beschouwing te geven, die theologisch-wijsgeerig van aard is. Het is ongetwijfeld waar, dat er bij hem verschillende kleine inconsequenties en correcties zijn aan te wijzen. Dr S. J. Ridderbos wees daarop onlangs nog in zijn dissertatie. Als Kuyper handelt over de plaats van den vleeschgeworden en verhoogden Christus in het stuk van de „gemeene gratie”, vallen er bij hem twee verschillende reeksen

De betekenis van de vrijmaking voor theologie en leven (II)

HOOFDARTIKEL

Wanneer wij daarom tot den achtergrond van den kerkstrijd van deze jaren trachten door te dringen, dan zullen wij ons er rekenschap van dienen te geven, dat de deformatie in de Kerk niet is los te maken van de geschiedenis van het wijsgeerig denken van Europa in deze en in de vorige eeuw. En dan dringt zich vooral aan ons op, wanneer wij de geschiedenis van het wijsgeerig denken van de vorige eeuw overwegen, de verheerlijking van de soevereine wetenschap. Het zou ons te ver voeren hierop nader in te gaan. Maar verschillende denkers hebben de negentiende eeuw getypeerd als de eeuw van de wetenschap. In zijn Antithesen schrijft Beerling: „Het is de tendenz, althans een der tendenzen der negentiende eeuw, den mensch te zien als rationeel wezen zonder meer, de werkelijkheid als rationeel zonder meer. En voorzover zij dat niet is, moet zij het worden of wordt zij uitgeschakeld⁴⁾. Het soevereine denken van den mensch trachtte zich meester te maken van de werkelijkheid en deze onder te brengen in logische categorieën. „De moderne wijsbegeerte proclameert de soevereine rede tot oorsprong van den kosmos⁵⁾.

Prof. Dooijeweerd heeft dit thema in de Wijsbegeerte der Wetsidee breed uitgewerkt. Al zijn er verschillende elementen in deze wijsbegeerte, welke zich losmaken van de Gereformeerde belijdenis, in het bijzonder in haar visie op de Kerk, dat neemt niet weg, dat haar weergave van de geschiedenis van het wijsgeerig denken van het grootste belang blijft.

Zoo heeft Prof. Dooijeweerd aangetoond, dat de geschiedenis van het wijsgeerig denken laat zien hoe de wijsbegeerte een voortdurende spanning openbaart tusschen het wetenschapsideaal en het persoonlijkheidsideaal. Zoodra de wijsbegeerte de richting van het wetenschapsideaal is ingeslagen, beweegt ze zich ongeremd voort in haar drift de wereld door het logisch denken te verstaan. Het denken staat dan voor geen grenzen meer, maar tracht heel de werkelijkheid in het logisch systeem te omvatten. Het wetenschappelijk denken moest, zegt Dooijeweerd, „krachtens het continuïteitspostulaat van het wetenschapsideaal, streven naar overschrijding van alle staketselen, welke de kosmos in de zingrenzen der wetkringen aan de denk-sovereiniteit in den weg stelde⁶⁾.

Maar wanneer eenmaal het wetenschapsideaal in ongeremde drift erop uit is heel de tijdelijke werkelijkheid in een systeem op te lossen, roept dit streven als vanzelf een reactie in het leven. Immers, wanneer alles wetenschappelijk-logisch verklaard zal worden, brengt dit ongeremde logische denken de humanistische persoonlijkheid in gevaar. Het was deze per-

sonlijkheid, die zelf het wetenschapsideaal had opgeroepen en zich daarin uitleefde. Zij construeerde de idee van een soevereine rede, die alles verklaart. Maar door zoo te doen riep zij zelf een instantie in het leven, die, tot ontwikkeling gebracht, straks haar weer zou ondermijnen. Vandaar, dat Dooijeweerd schrijft: „Maar in de conceptie van die soevereine rede zijn van meetaf twee onderling antagonistische motieven werkzaam, welker polaire spanning zich in de verdere ontwikkeling van het humanistische wijsgeerig denken steeds scherper zal openbaren⁷⁾.

Wij zullen hier verder niet op ingaan, maar wij veroorloofden ons deze kleine uitwijding op het gebied van de wijsbegeerte om dichter tot ons doel te geraken. Want het is juist in de negentiende eeuw, dat wij het wetenschapsideaal zich ongeremd zien ontwikkelen. Allereerst geschiedde dat op het terrein van het natuurwetenschappelijke denken. De geweldige vlucht, die de moderne techniek nam, stimuleerde de ontwikkeling van de natuurwetenschappen buitengewoon. Er valt hier een wisselwerking te constataren. Want de ontplooiing van de natuurwetenschappen bracht omgekeerd het ontdekken van tal van nieuwe krachten en mogelijkheden in den kosmos met zich. Maar deze gang van zaken beperkte zich waarlijk niet alleen tot de natuurwetenschappen. Ook in de Kerk kwam het tot een overschatting van het theologisch-wetenschappelijke denken. En dan wordt het tijd om scherp op te letten.

De theologie is immers in de Kerk van Christus van het hoogste belang. Wij willen niet meedoen met hen, die van tijd tot tijd den banvloek over de theologie proclameeren. Integendeel, de Schriftgetrouwe theologie heeft de Kerk vele malen belangrijke hulpdiensten bewezen.

Men denke slechts aan den tijd van de groote oecumenische concilies, toen de orthodoxe theologen een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan de weerlegging van de gnostische ketterijen en de formuleering van het trinitarische en christologische dogma. Wie de theologie in den ban wil doen, bedenke voorts, dat Calvijn een groot theoloog was en dat zijn Institutie zonder zijn theologische studie nooit tot stand zou gekomen zijn.

Maar al verwerpen wij de theologie dus niet, wij willen haar niet overschatten. De gevaren zijn voor de Kerk vaker gekomen door de overschatting dan door de onderschatting van de theologische wetenschap. De kerkgeschiedenis is er, om daar getuigenis van af te leggen. Popma wijst er op, dat dit reeds van meetaf het geval was. „Dezelfde overschatting van het wetenschappelijke denken, die we aantreffen reeds in het oude Hellas,

⁴⁾ R. F. Beerling, Antithesen, Haarlem, 1935, pag. 140. Hij vervolgt: „Paralleel aan de rationele organisatie van het samenlevingsapparaat gaat de rationele samenvatting der werkelijkheid door den theoretischen geest”.

⁵⁾ t.a.p.

⁶⁾ Dr H. Dooijeweerd, De Wijsbegeerte der Wetsidee, A'dam, 1935, deel 1, pag. 167.

⁷⁾ A.h.w., pag. 157. „Het wetenschapsideaal, door het persoonlijkheidsideaal opgeroepen, moest bij consequente doorvoering van zijn continuïteitspostulaat dit persoonlijkheidsideaal opheffen, de idee van de „onbedingte” vrijheid der persoonlijkheid als een waan-denkbild ontmaskeren”, pag. 167.

⁸⁾ Dr K. J. Popma, a.h.w., pag. 257.

⁹⁾ Dr H. Dooijeweerd, De Christelijke Staatsidee 2, pag. 16.

¹⁰⁾ Ed. Sizoo, deel 1, Inleiding, pag. 8.

uitspraken te constateeren¹¹⁾. Maar als geheel genomen, bleeden zijn werken een bepaald systeem van levens- en wereldbeschouwing.

In dit systeem nu neemt de wetenschap een groote plaats in. Kuypers had diepe bewondering voor de wetenschap en gaf aan haar in zijn gedachten een integrale plaats.

Voor al methodisch kent hij haar een voornaamste plaats toe. Dat blijkt b.v. wanneer men een onderzoek instelt naar Kuypers idee betreffende de z.g. gereformeerde beginselen. De Francke heeft daar in zijn referaat voor het Amersfoortsche Congres een breede studie van gemaakt. En daaruit blijkt, dat Kuypers de gereformeerde beginselen vervat ziet in de eerste plaats in de gereformeerde belijdenis. Maar in die niet alleen. Ook de geschriften van calvinistische theologen en wijsgeeren behooren tot de kenbron der beginselen. Vooral de beginselen, welke gelden op het gebied van staatkunde en maatschappijleer zijn niet in de belijdenis, maar in de geschriften der calvinisten te vinden. Het zou dan voorts de taak van de Kerk als organisme zijn deze beginselen op te sporen. Daarmede bedoelt Kuypers niet onduidelijk de Vrije Universiteit, het wetenschappelijk centrum van het Calvinisme. Zij, de calvinistische wetenschapsmensen van dezen tijd, hebben vooral de taak het gereformeerde volk voor te gaan in het doorlichten van de Schrift en van de gereformeerde beginselen. Zoo schuift hij de wetenschap als het ware in, tusschen de Schrift en de geloovigen, die hun roeping in het leven willen nakomen. De wetenschappelijk gevormde denker gaat tot de bronnen en reikt, wat hij uit de bronnen put, aan de calvinistische strijders over¹²⁾.

Deze instelling t.o.v. de wetenschap is mede een van de oorzaken geweest, dat de wetenschappelijke bestudeering van de theologie en wijsbegeerte in onze Kerken zulk een gezag heeft gekregen. Zoozeer boeide het systeem van Kuypers de geesten, dat men spoedig het verschil uit het oog verloor tusschen de stellingen der wetenschap en de belijdenis van de Kerk. De nadere toetsing van de vruchten der wetenschap aan Schrift en belijdenis begon al spoedig te ontbreken. Wel is er in die richting nog een poging gedaan. Mannen als Bavinck en Bouwman hebben gereageerd op Kuypers constructie van de z.g. beginselen en het is vooral Lindeboom geweest, die niet opgehouden heeft te waarschuwen voor de doodelijk gevaarlijke overschatting van de soevereine wetenschap. In zijn rede in 1894, gehouden bij de overdracht van het rectoraat aan de Theologische School, waarschuwt hij op zijn bekende, scherpe en tegelijk diep ernstige manier, tegen de overschatting van de wetenschap. „Zoodra de Godgeleerdheid hare eigene, hooge, heilige plaats innuult voor de nevenschikking van alle menselijke wetenschappen, is, zou ik zeggen, haar licht reeds aan het tanen, haar bloed aan 't bederven, haar doodelijke hartkwaal begonnen. Van heeler harte zou ik wenschen, geheel en al mij hierin te vergissen. Doch, openhartig gesproken, die leer van een „tweeërlei Theologie“ (door Kuypers in zijn Encyclopaedie ontwikkeld, R. H. B.) kan ik niet anders dan hoogst bedenkelijk achten. De zoogenaamde „Souvereiniteit der Wetenschap“, waarmede zij in 't nauwste verband staat, schijnt mij toe meer uit den gedachtenkring van Cartesius en Spinoza dan uit het Woord Gods te zijn ontsproten“¹³⁾. Maar de reactie uit den ouden Christelijken Geref. kring, een enkele maal ook wel door bijnutieveen vertoebeld, is genegeerd en weldra vergeten.

Daarmede was het systeem van Kuypers spoedig overmachtig geworden. Het werd na den dood van den ontwerper gecodificeerd en voor kritiek praktisch onaanastbaar verklaard. Tal van leidraden hielpen het voorts populariseeren en zoo was tegen het einde van de negentiende en in het begin van de twintigste eeuw een levens- en wereldbeschouwing ontworpen en gecodificeerd op basis waarvan het geheele gereformeerde leven in ons vaderland werd ingericht.

R. H. BREMMER.

¹¹⁾ Dr S. J. Ridderbos, De Theologische Cultuurbeschouwing van Abraham Kuypers, Kampen, 1947, pag. 87. Ridderbos constateert een tegenstrijdigheid tusschen Kuypers constructie van de gemeene gratie en die van Christus' koningschap, en hij concludeert: „Wij achten het niet mogelijk deze tegenover elkaar staande uitspraken te verzoenen“. O.i. is echter Christus' koningschap niet met het begrip van de gemeene gratie in overeenstemming te brengen vanwege de onhoudbaarheid van dit begrip zelf. Zie voorts het tweede gedeelte van deze studie.

¹²⁾ Referatenbundel Congres van Gereformeerden, pag. 72-73. Zie voorts wat Dr Francke in Ons Politieuma aanhaalt over Kuypers idee van het z.g. moeder-beginsel waaruit de andere beginselen moesten worden afgeleid.

¹³⁾ Godgeleerden, Heusden, 1894, Rectorale Rede van L. Lindeboom op den 39sten jaardag van de Theol. School, pag. 33. Lindeboom houdt in deze rede met kracht vast aan de stelling, dat iedere geloovige Godgeleerde is. „Van de daken moet het worden gepredikt, zóó dat ook de minst kundige het versta en zich geroepen voele om dit pand te verdedigen, dat elke geloovige een geestelijk mensch en daarom een Godgeleerde is; en dat ieder die daarop iets afdingt, in de theorie of in de praktijk, het lichaam van Christus te na komt, Gods oogappel kwetst“. Lindeboom heeft meer dan iemand anders doorzien het gevaarlijke van den wijsgeerigen achtergrond van Kuypers constructies. Hij sprak zelfs over de bekeering van Kuypers en de zijnen. „Of er hoop is op zulk een bekeering van zoo voornamste mannen? Wat onmogelijk is bij de menschen, is mogelijk bij God“. (Bewaart het Pand U toevertrouwd).

UIT DE SCHRIFT

De wijzen in hun arglistigheid gevat, 2

En als zij heengingen, zie, eenigen van de wacht kwamen in de stad en boodschapten den Overpriesters al de dingen, die geschied waren. Mattheus 28:11.

Het teeken van Jona, den profeet, was hun eenmaal toegezegd als boos en overspelig geslacht, omdat zij eigen ontrouw-gegens-den-HEERE trachtten te bedekken door de verdenking van onbetrouwbaarheid bij Jezus, zoodat zij Zijn woorden weigerden te aanvaarden. Zijn wonderteekenen aan den duivel toeschreven, en van Hem vergden een teeken uit den hemel, als het manna wonder in de woestijn. Toen had de Heiland hun voorzeggd, dat zij nog één teeken ontvangen zouden, en wel dat van Jona, den profeet. Want gelijk Jona drie dagen en drie nachten was in den buik van den visch, alzoo zou de Zoon des menschen drie dagen en drie nachten zijn in het hart der aarde.

We nu dit teeken is het dan, dat hun tenslotte gegeven wordt. Het wordt hen medegedeeld door onverachte getuigen, welke omstandigheid zij bij de Nieuwtestamenten vóór hadden; moesten die dat verhaal van Jona's wonderbare zeereis in den buik van een visch immers maar gelooven op gezag van zijn eigen getuigenis, terwijl hij het hun niet eens van te voren had gezegd.

Jezus daarentegen had hun Zijn verrijzenis uitdrukkelijk voorzeggd, en er aan toegevoegd, dat zij zou plaats hebben op den derden dag na Zijn begraving. En zij zelf waren het geweest, die Hem den dood hadden ingejaagd; die ook Zijn dood lichaam secuur hadden weggeborgen in een verzegeld en streng-bewaakt graf. En nu kregen zij juist van de mannen, die er voor waken moesten, dat Jezus' woord zelfs geen schijnvervulling vinden zou, van hun eigen menschen, die hun volste vertrouwen hadden, te hooren, dat de hemel zich met Jezus' graf had ingelaten, dat de krachten der toekomstige eeuw zich hadden doen gelden, en Jezus' woord zijn volle vervulling gevonden had.

Wij zijn zoo spoedig geneigd, wanneer wij hooren van Jezus' verschijningen aan Zijn discipelen, aan degenen, die in Hem hadden geloofd, te vragen: waarom heeft Jezus zich niet eens aan de Overpriesters en Ouderlingen, aan de Farizeën en Schriftgeleerden vertoond, en hen met de stukken overtuigd, met de teekenen van de spijkers in handen, voeten en zijde, dat Hij waarlijk was de gekruisigde, maar opgestane Heer?

Doch wij verstaan dan niet, dat zintuiglijke waarneming zonder meer nooit tot geloof leiden kan. Dat bovendien Jezus' eigen werk-bij-Zijn-eerste-komst-hier-op-aarde was volbracht, ook ten aanzien van de geestelijke leidslieden van Israël. En wij vergeten Jezus' woord, aan Abraham in den mond gelegd aangaande de broers van den rijken man uit de gelijkenis: zij hebben Mozes en de profeten, dat ze die hooren; indien zij Mozes en de profeten niet hooren, zoo zullen zij, ook al ware het, dat er iemand uit de dooden opstond, zich niet laten zeggen.

Trouwens, konden zij geloofwaardiger getuigen vinden dan deze soldaten, wier rapport in hun doodelijke ontsteltenis onweerlegbare bevestiging vond? De waarheid daarvan stond hun op het gelaat te lezen.

Neen, indien zij ook dit getuigenis niet wilden aanvaarden, dan was het zonneklaar, dat niet onmacht, maar onwil hen weerhield Jezus als den Christus te belijden.

En zoo hooren wij hier het lachen Gods in dat stotterende rapport van die heldhaftige soldaten, buiten adem van het loopen, en vaalbleek als waren zij levende lijken. Zijn dat die kranige kerels, die Jezus in Zijn Zelfovergave te bespotten waagden; die een weerloos man durfden spuwen in het gelaat? Zijn zij zóó spoedig uit het veld geslagen, en zijn ze zóó doodsbenuwd zelfs voor één enkelen engel, van wie Jezus er legioenen tot Zijn beschikking heeft?

O, wat schaterlacht het in den hooge!

Maar wij hooren hier niet alleen het lachen des hemels over die dappere soldaten met hun zielige figuur, doch niet minder ook over die wijze, uitgeslapen Overpriesters met hun Raad, gevangen als ze zitten in hun arglistigheid.

Ontwikkelingsidee in de pluriformiteitsleer?

[Verleden week bleef 't slotgedeelte staan wegens plaatsgebrek. We geven thans dit slot; gemakshalve kiezen we een nieuw opschrift. De (I) onder den titel van verleden week kan dus vervallen. K. S.]

En dan is er nog iets. Er is nog een vraag, die wij als één der voornaamste, zoo niet als de voornaamste der kernvragen in dit geding zien. We bedoelen de belangrijke en principiële kwestie, of de beweerde pluriformiteit een moment van „ontwikkeling“ is, ja dan neen.

Ieder weet, dat óók hierop door meer dan één toestemmend geantwoord wordt. Dr V. Hepp heeft eenmaal verklaard, dat Kuypers en Bavinck aan de z.i. oude leer der pluriformiteit een „nieuw element“

Zij, die al hun best hebben gedaan, dat niet eenig getuigenis van Jezus' opstanding kans van slagen zou kunnen hebben, ja, die gedaan hebben wat zij konden om zulk een getuigenis-zelf onmogelijk te maken, zij zijn de eersten, die het getuigenis daarvan in Jeruzalem te hooren krijgen. En dat niet van discipelen van aien grooten „verleider“, zooals zij Jezus betitelden, neen, maar Nota Bene door de mannen, die zij hadden uitgekozen, om een eventueel dergelijk getuigenis te helpen den kop indrukken.

Hadden zij nu maar géén wacht bij het graf gezet. Nu hebben zij van die hulp meer last dan gemak. Hebben zij immers zelf de heidenen als onbevooroordeelde getuigen erbij gehaald. Stel-je-voor, wanneer die wachters Jeruzalem ingingen en ruchtbaar maakten hetgeen zij in den hof van Jozef van Arimathea hadden meegemaakt.....

Hóórt ge het, het spotlachen Gods in den hooge over die listige lagenleggers om de discipelen bij eventuele poging tot diefstal van Jezus' lijk te vangen, waar zij van Hem gevangen werden in hun eigen netten?

Paschen, Paschen,
dwaze mannen
dachten Hem in 't
graf te spannen
met Pilatus' zegelmerk.
Paschen, Paschen,
ijdel werk,
ijdel waken,
God almachtig
is verzezen
eigenkrachtig
Hallelujah
dóór een steen
eer de zonne in
't Oosten scheen.

Die spotlach Gods moge aanstekelijk werken op ons, opdat wij het weten, dat, hoe ook de satan en zijn rijk met intrigeeren en geweldpleging zich ooit tegen Christus Jezus en Zijn Kerk te weer moge stellen, en de ongodisten den Opgestane en Eeuwig levende in Zijn volgelingen mogen bekampen als ware Hij dood, de HEERE onze God eenmaal op Zijn tijd de waarheid van het getuigenis der opstanding van Jezus Christus, onzen Heer, in Zijn wederkomst op de wolken bevestigen zal, zoodat zij er niet meer onder vandaan komen kunnen; zij er zich ook niet meer onder vandaan liegen kunnen, want..... de boeken, d.i. de consciëntien zullen geopend worden, en dan zullen de verborgenheden en geveinsdheden der menschen voor allen ontdekt worden. Zoodat zij overwonnen zullen worden door het getuigenis van hun eigen gewetens. (N.G.B. art. 37).

Zal echter die spotlach Gods zoo op ons aanstekelijk kunnen werken, dan zullen wij dit Godswoord moeten aanvaarden in geloof. Dit Godswoord, dat ons óók zegt, dat wij aan de teekenen der tijden genoeg zullen hebben, als door God Zelf ons voorzeggd. Dat wij ze zullen moeten zien in het licht der Goddelijke profetie als voorboden van Christus' wederkomst, met de opwekking toch te waken als de getrouwe dienstknechten, die de komst van hun Heer verbeiden. En dat wij ons niet zullen laten verleiden God te verzoeken in het afvergen van een teeken naar onze eigen kortzichtige gedachten en eigenzinnige begeerten, om eerst daarna en daarna de betrouwbaarheid en geloofwaardigheid van Zijn Woord af te meten.

Wanneer wij b.v. niet willen gelooven, dat Christus Jezus ook vandag Zijn Kerk regeert en het heetel bestuurt, tenzij Hij niet spoedig daarvan blijf geeft op een wijze, welke ons dienstig en noodzakelijk voorkomt, dan zullen wij al onze levensdagen tevergeefs daarnaar blijven uitzien; zullen ook de van-God-gegeven teekenen der tijden ons niet toespreken, doch zal ook ons slechts één teeken overblijven, gelijk het Jona-teeken het boos en overspelig geslacht van Jezus' dagen, n.l. het teeken van den Zoon des menschen op de wolken des hemels.

Maar dan zal dit ook voor óns te laat zijn, gelijk het Jona-teeken voor het ongeloovig Israël. Dit zal óns dan evenmin tot geloof en bekeering brengen als dat van Jona den Joodschen Raad.

Groningen.

J. GROEN.

KERKELIJK LEVEN

hebben toegevoegd, n.l. dat de pluriformiteit een moment van ontwikkeling beteekent (Almanak N.D.D.D. 1934). Anderen daarentegen hebben juist tegen het denkbeeld van zulk een moment-van-ontwikkeling bezwaar ingebracht. Wij voor ons meenen, dat Hepp in dezen anders waardeert, ook uit een oogpunt van gereformeerd wijsgeerig denken, anders dan ditmaal recht is, met name wanneer hij verklaart, dat dit element „toch niet de kern der pluriformiteitsleer raakt“ en beter kon worden uitgeschied in het destijds door hem geleverde betoog. Wij echter gelooven, dat in elk tot de kern doordringend betoog nopens de pluriformiteitsleer de ontwikkelingsgedachte van primaire betekenis is.

En wij ge
element v
oogpunt
moet er
de plurif
als fase
Christus
Dat me
(ontwikke
dragen ni
langs erk
Jonker, '3

„Het zo
per's split
leantie, n
denkinstel
eind vorig

En dan
noot naa
katiën:

„De tau
zonder sp
Kuypers:
kerkforme
Zoolang
Hervorm
proces vol
het priest
Het die
kolossus
zijn deeler

Tot zoc
blad noer
In onze
uitspraak
Het be
heid“ uit

De tekst
overal in
is, daar
„lied der
(Gezang
heid stre
en ook w
ling van
zijn godd
vrijheid i
Nu gel
dat Kuyp
ben.

Of het
vriend“
te laten

Wij au
„Voorwo
preek in
„de gelo
komst in
maar hij
riode, die
tuiging e
precieshe
uit 1873.

En dit
Wie K
van 1873
Dat gel
(de kwes
teit.

Op bl.
zes gebru
over den
Slechte
toest
op zie
sprong,
(geen
beleid.
„blijkt“
schen g
Staat de
niet, zo
vroeg
Dat bete
en belid
overheid
lijdenis
haar z
zaam k
typische
redeneer
als reder
felte ver
de stell
spreekt,
het g
van S
tuurlijk
loof, id
wordt na
Intussche
haald, w
Dat g
We late
„denken
euw) m